

ZPÍVAT TAK, ABY BYLO ČLOVĚKU DOBŘE!

Magdaléna Hajóssyová mi ochotně přislíbila schůzku a já jsem se s chutí pustila do přípravy. Zadávám její jméno do internetového vyhledávače – a ejhle: kromě odkazů na nahrávky, koncerty a operní inscenace nabízí počítač jen pár rozhovorů; po výpravných webových stránkách ani památky. Zvláštní – u tak významné osobnosti bych je očekávala, už proto, že poutavého materiálu se nabízí přehršel. Pak si ale znovu vybavuji naše dosavadní setkání. Všechna potvrdila příslovečnou skromnost a neokázalost slavné pěvkyně. Začíná mi být jasné, že při svém vytižení, nadhledu a vůbec, přístupu k životu, podobné propagační prostředky nevyužívá...

Vaši rodiče, obě sestry i bratr potřebovali k životu hudbu. Nicméně, od domácího prozpěvování a muzicírování musí člověk ujít ještě dlouhou cestu, než se ocitne ve světě profesionálních zpěváků. Co Vás tam vedlo?

Moje zvědavost. Chodila jsem do dětského rozhlasového sboru a když mi bylo dvanáct, zaslechla jsem, že prý je možné učit se zpívat. To jsem tedy „zastrihala ušami“ - vždyť do té doby mamka otevřela pusu, zazpívala a hotovo! Vrtalo mi hlavou, jak je možné, že se na konzervatoři vyučují nejen nástroje, ale i zpěv. Varhanice z kostela, kam maminka chodila zpívat, mi zprostředkovala hodiny u profesorky Smutné-Vlkové. Okamžitě mě to chytlo! Fascinovalo mě, že lidé, kteří docela normálně hovoří, dokáží najednou hlasně zpívat. Chtěla jsem se dopídit, čím to je – vždyť přece všichni máme stejné rezonanční prostory (tyhle termíny jsem tehdy samozřejmě nepoužívala), a zatímco z nich u někoho vycházejí fantastické zvuky, u jiného ne. Takže – zvědavá baba! Po roce společné práce jsem udělala přijímačky na konzervatoř.

Čím pro Vás byla výuka u profesorky Smutné-Vlkové zvláště cenná?

Paní profesorka od nás vyžadovala, abychom chodili také na hodiny jiných studentů, poslouchali je a analyzovali. Člověk se při tom dozví řadu užitečných věcí sám o sobě a navíc je takto přirozeně vtažen do pedagogické práce. Sama dnes vyznávám hodiny ve znamení dialogu, rozhovoru, konzultací. Chceme-li totiž hovořit o zpěvu, musíme co nejdůležitěji popsat své pocity a představy, skrze které tóny tvoříme. Všechno je to velmi imaginární, prolíná se tam určitá funkčnost tělesných orgánů s psychikou, lidským založením – a často to bývají záležitosti neskadno vysvětlitelné.

Jako malá holka jste chodila do baletu a později jste kromě náročného studijního programu stihala tancovat a především zpívat v Lúčnici. Co Vám dal tento legendární soubor?

Strašně moc. Profesionalitu. Jeden příklad za všechny: byli jsme pět týdnů na zájezdu ve Francii, já jako jediná sólistka. Za celou dobu jsme měli jediný den volna. Asi si umíte představit, jak náročný pobyt jsem zažila! Nikdo se neptal, zda jsem zdravá, nemocná, unavená, naladěná – prostě jsem večer co večer musela odzpívat představení. Díky takovému náporu jsem pochopila, jak tvrdou cestu mám před sebou a hlavně, co všechno jí musím přidat.

Uvědomovala jste si už tehdy, jak těžké je sladit požadavky různých žánrů – nebo se Vám vše dařilo přirozeně, tedy klasika i folklor?

U mě to bylo skutečně automatické, spontánní – tady teorie nefunguje a nepomáhá.

Ale... někdy se lidové písničky v podání školených zpěváků skutečně nedají poslouchat – což není Váš případ!

Je to vlastně otázka vibrata. Existuje určitý typ hlasů, který má velké vibrato – já patřím do druhé skupiny, proto se také spíš hodím na mozartovský repertoár a německou literaturu, tedy na techničtější, dalo by se říct instrumentální zpívání. A díky tomu přecházím snadno i na „rovné“ lidové zpívání. Odlišný charakter přednesu lidovek mám zažitý.

Po konzervatoři jste pokračovala ve studiu na VŠMU u prof. Hrušovské. Ve třetím ročníku jste opustila Lúčnici a začala hostovat v opeře Slovenského národního divadla. Co bylo na profesních začátcích nejsložitější?

Víte, my jsme měli jednu obrovskou výhodu: operní studio VŠMU vedli lidé, kteří zároveň působili v Národním divadle. Aniž bychom si to uvědomovali, během čtyř let si nás tito profesionálové velmi dobře zmapovali, „přečetli“. Osobně jsem měla štěstí - už ve 2. ročníku jsem se mohla podílet na inscenaci jedné barokní opery, ve 3. ročníku přišla na řadu Kouzelná flétna (tam jsem zpívala Paminu, svoji absolventskou roli), a ve 4. ročníku jsme dělali Rusalku. Takto jsem si začala budovat repertoár, navázala spolupráci s lidmi z Národního - a do divadla jsem se vlastně jaksi přirozeně překulila.

Ještě před promoci jste v roce 1971 dostala na první slovenské scéně i angažmá.

Ano, a po pěti měsících mě doslova a do písmene hodili do inscenace „Prodanky“. Absolvovala jsem jedinou sedací zkoušku a jevištní akce mě čekala až načisto, při představení! Oči jsem měla na stopkách, uši taky, snažila jsem se vyplnit všechny pokyny, instrukce... Toto „házení do vody“ mě provázelo i nadále při angažmá ve Státní opeře v Berlíně. I tam jsem do jednotlivých inscenací jejich obrovského repertoáru vstupovala podobným způsobem. Při Hraběnce z Figarovy svatby jsem dokonce neměla ani tu sedací zkoušku!

Vypravme se tedy do Berlína. V roce 1978 jste dostala nabídku od intendanta Německé státní opery, který Vás slyšel v Bratislavě jako Donu Elvíru, na tříleté hostování, během něhož jste si mohla sama vybírat úlohy. Asi velmi lákavé a také ne právě jednoduché. Následovaly bezesné noci, složité rozvahy?

Vůbec ne. Já sice nejsem čistý fatalista, ale už ta moje cesta k pěveckému řemeslu... Nikdy jsem neprahla po slávě operní divy, mě divadlo fascinovalo atmosférou a vůní. Nikdy jsem ale zoufale „nechtěla“, vše jsem ponechávala přirozenému běhu. Co ke mně přišlo, přijímala jsem s vděkem a ráda – a tak tomu bylo i tentokrát.

Chápu. Nicméně přestěhovat se i s rodinou do Berlína, opustit SND, změnit životní styl – to není až tak jednoduché...

Právě proto jsem souhlasila jen se třemi lety – abychom se vzájemně poznali a zjistili, jak si vyhovujeme. Teď už jsem tam 26 roků.

Čemu bychom se u nás mohli či měli od německých divadel učit?

Snaze o stálou vysokou kvalitu zpěváků, inscenací a repríz. Neobyčejně přísný a důsledný byl v tomto ohledu pan Felsenstein – trval na vyrovnané kvalitě premiéry i 200. reprízy, neuvěřitelně cepoval zpěváky. Zdvihl tak laťku ostatním divadlům. Osobně zde spatřuji klíč k vynikající úrovni operních představení.

Ani po odchodu ze SND jste nepřerušila kontakty s Bratislavou – v roce 1979 jste se na deset let stala sólistkou Slovenské filharmonie. Co takový titul obnášel?

Podle úvazku jsem dělala jedenáct koncertů za sezonu, vzpomínám na nádhernou spolupráci s pány Peškem, Košlerem i zahraničními dirigenty. Milovala jsem Mahlerovu 4. symfonii, protože to je naprosto výjimečný kus muziky, něco nádherně nebeského, velmi veselého a milého.

Koncertní repertoár pro mě znamenal možnost kontroly. Víte, pro operního zpěváka je koncertní činnost velmi potřebná, ale těžká. Narozdíl od divadla jste totiž součástí čistě hudebního dění – nepomohou Vám ani kostýmy, ani scéna, ani světla. Je to jiné, a náročné.

Co se repertoáru týká, soustředíte se zejména na německou hudbu v její ohromné šíři - od barokní literatury až po romantickou. Kde jsou počátky tohoto směřování, záliby v německé kulturní oblasti?

Už na konzervatoři jsem se hodně věnovala barokní literatuře – a osvojila jsem si tak způsob instrumentální tvorby tónu. Dále jsem vždy usilovala o schopnost přesné intonace: když vidím notu, chci zazpívat přesně tu kuličku, která je zapsaná, a žádné zvuky kolem! Takové precizní zpívání je klíčem k písňové drobnokresbě i k německému repertoáru, vyžadujícímu přesnost. Má-li se v něm vše harmonicky pojit, musí sólisté dokonale zapadat do hudebního proudu – na rozdíl od repertoáru italského, kde jsou zpěváci velmi dominantní a funkce orchestru je spíše doprovodná.

Co se Vám na profesi pěvce líbí úplně nejvíc?

Asi to, že člověk je stále provokovaný. Provokovaný podávat výkon, na který se musí fyzicky a psychicky „naštelovat“, a že ho podá v rámci formy toho kterého dne na sto procent. To mě baví!

Prošlo podle Vašeho názoru interpretační umění během Vaší kariéry výrazným vývojem? Zpívají se v současnosti určité árie, písně jinak než na počátku Vašeho uměleckého působení?

Myslím, že ano. Souvisí to s celkovým zcivilněním projevu operních zpěváků. Všechno to vizuální, co na nás doráží dnes a denně, především z televize, jistě ovlivňuje divácký vjem – a civilnost se prosazuje stále víc. Což mi vyhovuje! Nikdy se mně nelíbilo primadonské vystupování a zpívání. Operu považuji za kolektivní dílo lidí na jevišti, v orchestřišti i mimo ně. Není záležitostí jediného člověka...

S těmi primadonami jste mě přivedla ještě na jedno téma. Vy jste neobyčejně milá, skromná osoba – nebyly Vám někdy tyto črty v dravé operní branži na škodu?

Ale já jsem skutečně nikdy neměla potřebu „drát se“. Možná je to i chyba, ale mně jednoduše nevadí, že jsem nezpívala tam či onde, mně je prostě dobře!

Co byste v budoucnu ráda natočila, přemýšlíte nad nějakou dramaturgickou perličkou?

Ne, já jsem teď naprosto ve vleku pedagogiky, na tohle nemám čas. Vedení akademie mě vyzvalo, abych napsala profesorskou disertační práci. Vloni v létě jsem k tomu docela s chutí sedla, našla jsem totiž téma, které určitě stojí za pozornost: na vysoké škole v Berlíně se mi dostal do rukou mladý muž, který zpívá soprán. Není to kontratenor, ale skutečný soprán. Nemá jiný hlasový registr, protože nezmutoval. S tímto fenoménem jsem se dosud nesetkala... No, a když začala škola, už jsem se k psaní nedostala. Učím soboty, neděle, furt!

Dovoluji si odtušit, že pedagogika je Vaším velkým životním tématem. Kdy jste získala takový nadhled a odstup od sebe sama jako interpreta, že jste se rozhodla být si pedagogem? Kdy jste přestala docházet na konzultace?

To přinesl život. Jakmile jsem vstoupila do provozu v Berlíně, chyběl mi čas a musela jsem se kontrolovat sama. Což ale vůbec není marné, protože člověk si tříbí pozornost, sluch, buduje si důležitou zpětnou vazbu, naučí se vnitřní samostatnosti a plné zodpovědnosti za svůj výkon.

A pak se s ní ujme ještě dalších lidí – to když začne sám učit. Kdy jste se stala pedagožkou Vy, a nemyslím jen působení na hudebně vzdělávacích institucích, ale i činnost v rámci mistrovských kurzů.

Právě tam to začalo. Pan Lapšanský začal na konci 80. let pořádat interpretační kurzy v Piešťanech, které se na dalších jedenáct let staly velmi vyhledávanou letní událostí. Přivedl tam mnoho zajímavých pedagogů i studentů. Pro mě učení představovalo ohromnou výzvu: přijdou mladí lidé, chtějí se něco naučit nebo mají problémy a jsou z nich bezradní. Dešifrovat ten zádrhel a pomoci, to mě baví. Častokrát se jedná o pouhé maličkosti, které v konečném důsledku přivedou zpěváky k zásadní změně – najednou zpívají se svým tělem a ne proti němu.

I když Vás to, jak říkáte, baví, máte za tyhle názory moje velké sympatie – vždyť mnozí zpěváci jsou na pedagogickou činnost pohodlní, a další (ač to nepřiznají) jednoduše nechtějí předávat všechno to, co se pracně naučili. Ve vašem konání spatřuji velkou dávku velkorysosti.

Proč ne! Myslím si, že to, co mi za léta uměleckého působení dala plejáda skvělých umělců, dirigentů, režisérů, musím předat dál. Dodnes si připomínám, co říkal pan Košer, když jsme dělali v roce 1970 v Bratislavě Cosi fan tutte. Ty zásady nepřestanou v našem řemesle nikdy platit a byla by věčná škoda, kdyby zůstaly utajeny dalším zpěvákům. Když se pak předají jako osobní zkušenost, je jejich dopad nejúčinnější a nejcennější. Z čeho má brát nová generace? Jen z té předcházející!

Od 90. let se věnujete pedagogické činnosti na Akademii múzických umění v Praze.

Ano, účastnice kurzů z Piešťan mě požádaly, zda bych je neučila i v řádném školním roce. Jedna z nich byla velmi agilní, využila možnosti vyžádat si pedagoga (po revoluci to šlo), a tak jsem se stala externí spolupracovnicí.

Dnes jste vedoucí katedry zpěvu a operní režie, kromě toho učíte i na Vysoké hudební škole Hannse Eislera. Existuje podstatný rozdíl mezi studenty v Praze a v Berlíně?

Existuje. Za prvé v množství – v Praze máme jen něco přes čtyřicet studentů, v Berlíně přes sto, každoročně se jich hlásí několikanásobně víc, což přirozeně zvyšuje úroveň. Studenti v Berlíně jsou i samostatnější. Na školu přicházejí kolem 24. či 25. roku, často se jedná o cizince, mnozí už za sebou mají jiné vzdělávací instituce a kromě dobrých studijních výsledků se snaží zajistit si práci, angažmá.

O hlasové pedagogice se někdy říká, že má vlastně jediný úkol: rozvinout v člověku jeho přirozený projev – což zní jednoduše, ale je to jistě velmi, velmi zapeklité. Máte nějaké zlaté pravidlo, jak takového cíle dosáhnout?

Zpívat tak, aby člověku bylo dobře! Aby tělo fungovalo na přirozeném základě. Tak, jak je nám přirozený jazyk a řeč, měl by nám být přirozený i zpěv. Vždyť vychází ze stejného funkčního základu, hlasivky působí při mluvení i zpěvu stejně! Každý z nás má od přírody dané správné dýchání a návyky (podívejte se na malá miminka), jenže naše přirozenost se často jaksi záhadně vytratí. Musíme ji hledat – a najít.

Magdaléna Hajóssyová (*1946), sólistka Německé státní opery v Berlíně, nositelka čestného titulu Komorní pěvkyně, patří k předním evropským sopranistkám. Studovala na konzervatoři a VŠMU v Bratislavě. V letech 1971-1979 působila jako sólistka v opeře SND v Bratislavě, v období 1979-1989 byla sólistkou Slovenské filharmonie Bratislava. Ze soutěže Festival International de Jeunes Solistes v Bordeaux si odnesla Zlatou medaili (1976), v roce 1977 jí byla udělena Cena Frice Kafendy za vynikající koncertní činnost a za vytvoření postavy Sophie v Cikkerově opeře Hra o lásce a smrti. Za ztvárnění titulní postavy v Gounodově opeře Faust a Markétka byla odměněna Cenou kritiky (Theater Kritik Preis) časopisu Berliner Zeitung. Široký koncertní repertoár umělkyně zahrnuje v oblasti opery více než třicet rolí sopránového oboru (Mozartovy Donna Anna, Donna Elvira, Hraběnka Almaviva, Fiordiligi, Pamina, Händelova Alcina, Weberovy Agáta a Euryanta, Verdiho Violetta, Čajkovského Tat'ána, Gounodova Markétka, Dvořákova Rusalka, Straussovy Arabella, Elektra aj.). Hostovala v mnoha operních domech a koncertních sálech Evropy i zámoří, vystupuje s významnými domácími i zahraničními orchestry, pravidelně nahrává pro rozhlas, televizi a vydavatelské společnosti. Od 90. let se věnuje rovněž pedagogické činnosti.